

Genesis 38 (Carola Ancot)

Milé sestry a bratři,

Je mi ctí, že mohu kázat v kostele U Salvátora. Velmi ráda s vámi otevírám vámi zvolený text 1. Moj 38 kap. Příběh o Josefovi je popsán v kapitolách 37-50. Je to vlastně velmi rozsáhlá a umělecky ztvárněná novela. Josefův příběh začíná sedmnáctiletým mladíkem, který má sen, a končí smrtí stodesetiletého starce.

38. kap, které se dnes chceme věnovat, obsahuje jiný, kratší příběh. Josef se v něm vlastně ani neobjevuje.

Příběh pojednává o Judovi, Josefovu nejstarším bratru, a o Tamar, jeho snaše. Příběh je uveden v souvislosti celé pasáže 1. Moj 37-50. Proč však právě na tomto místě? Za prvé je v předcházející kap. 37 Juda zmíněn jako ten bratr, který se snaží o zmírnění škod na Josefovi. Josef nemá být zabit, nýbrž prodán Izmaelcům. Za druhé je koncem 37. kap. popis o Josefově cestě do Egypta. A v tomto vyprávění je naše vsuvka. Následující 39. kap. se po krátkém přerušení opět chopí tématu a dokončí vyprávění o osudu Josefa v Egyptě. Pojednává o erotické zápletce, kterou Josefovi připraví Putifarova žena. Za třetí si ještě řekněme, že sexualita se tak stává tématem 38. kap. uprostřed příběhu o Judovi a Tamar.

Jsou momenty, kdy mi jsou postavy Starého zákona velmi blízké. Velmi dobře se dokážu vcítit do žárlivosti Josefových bratrů. Dokážu také dobře pochopit, když zoufalá Sára touží po dítěti. Nicméně sexuální morálka a manželské zvyklosti starého Izraele mi už tak blízké nejsou. Uvědomuji si, že mezi mnou a Josefem proběhlo 3 000 let, a že společenské poměry se velmi změnily.

Chtěla bych se tomu ožehavému tématu sexuality přiblížit třemi odbornými termíny. Prvním termínem je slovo "leviráť" – nebo „manželství se švagrem“. Platilo tehdy, že když v rodině zemřel manžel bez potomka, může si vzít bratr osamocenou vdovu za ženu. Pokud by se jim narodily děti, jsou považovány za děti zemřelého. Tak bylo zachováno jméno pro příští generaci. Touto situací náš příběh začíná. Juda, Jákobův 4. syn, se oddělil od svých bratrů a táhne na Západ do země Kenaánců. Tam se oženil s místní ženou, která mu porodila tři syny: Era, Ónana a Šela. Er, ten nejstarší, se oženil rovněž s Kenaánkou jménem Tamar. Žel, manžel brzy umírá. V bibli je to formulováno takto: „Er byl v očích Hospodinových zlý, a proto jej Hospodin usmrtil.“ Juda, tchán Tamary, jedná vlastně podle zákona. Dává Tamarce za ženu svého druhého syna – Ónana. Ale ten se zdráhá vstoupit do levirátního (švagrovského) manželství jako švagr Tamar.

Tím se dostáváme k druhému klíčovému pojmu „onanie“. Nemusím vám jistě vysvětlovat, co to slovo znamená. Je zřejmé, že pojem je odvozen od jména „Ónan“, který nemá zájem převzít zodpovědnost za ukončené manželství svého zemřelého bratra.

V Lutherově překladu to zní: „Ale Ónan věděl, že to potomstvo nebude patřit jemu; proto kdykoli vcházel k ženě svého bratra, vypouštěl semeno na zem, aby svému bratru nezpłodil potomka.“ A dále čteme: „Er byl však v očích Hospodinových zlý, a proto jej Hospodin usmrtil.“ Jak příběh pokračuje? Nabídne Juda nyní Tamarce svého nejmladšího syna? Teoreticky by to tak měl udělat. Ale

Juda má strach o svého nejmladšího syna. Nepřeje si, aby zemřel i on! Juda Tamarce nabídne místo ve svém domě. Není však čestný. Tamaru utěšuje slovy: „Víš, Šela, můj nejmladší, je ještě příliš mladý. Počkej, až vyroste, pak ti ho dám.“ A léta šla. Šela je starší, už mu rostou vousy a jeho hlas je hlubší. Juda však nepomyslí ho oženit s Tamar. Pak ovšem umře Judova manželka. Po období smutku odchází Juda ke státům do Timny. Střihání ovcí je docela společenská událost, něco jako dožínky. Služebnictvo dostává mzdu a dary, a také páni si dopřávají pěkný den.

Tak se dostáváme k mému třetímu pojmu „kněžka“. V okolí Izraele bylo běžné, že vdané ženy se ve slavnostní den oddaly cizím mužům. Chování bylo vlastně službou bohyni Ištar nebo jiným bohům. Takové počínání bylo samozřejmě Izraelcům zakázáno. Jenže jak už to se zákazy bývá: zakázané ovoce chutná dvojnásob.. Juda odchází do Timny, aby ostříhal své ovce. A Tamar? Čteme následující: „Odložila vdovské šaty, zastřela se rouškou, zahalila se a posadila se při vstupu do Énajimu, který je u cesty do Timny. Viděla totiž, že nebyla dána Šelovi za ženu, ačkoli už dospěl.“

Juda se najednou dostal do víru příštích událostí. Tamar nepoznal, protože ji považoval za jednu z knězek. Má s ní poměr, a jako odměnu jí slibuje kůzle. Jako zástavu jí dává své pečeti se šňůrkou a hůl. Dnes bychom řekli, že jí dává občanský průkaz, klíč od auta a kreditní kartu: Všechno vzácné věci, které odkazují na majitele. Pak jde Tamar dál svou cestou a znovu si obléká vdovský šat. Juda jí chce příští den dát slíbenou odměnu, ale žádná kněžka už u cesty není!

Došlo k tomu, k čemu muselo dojít: Po třech měsících se ukázalo, že Tamar je těhotná. Stále je ještě vdovou, proto je ostatním jasné, že smilnila. A to se musí potrestat. Podle zákona je trestem ukamenování. Zde však hněv daný trest ještě přitvrdil: Tamar měla být upálena. A tím se dostáváme k vrcholu příběhu. Přečtěme si to doslovně: „Juda řekl: „Vyvedte ji, ať je upálena. Když už ji vedli, poslala svému tchánovi vzkaz: „Jsem těhotná s mužem, jemuž patří tyhle věci.“ A dodala: „Pohleď jen pozorně, čím je toto pečeti, šňůrka a hůl!“ Juda si je pozorně prohlédl a řekl: „**Je spravedlivější než já;** nedal jsem ji svému synu Šelovi.“ A už k ní nikdy nevešel“.

Vidíte, jak je zde kritizována ona dvojí morálka, která byla praktikována celá staletí.? Muž smí cizoložit, ženě to dovoleno není. Každopádně je zde Juda odhalen jako pokrytec. Měl Tamar správně ze svého domu propustit, když jí nechtěl dát Šelu za muže. V každém případě měl být čestný, a ne ji léta klamat.

Poslechněme si však závěr toho příběhu, který má svůj vrchol: Tamar porodila dvojčata. Při porodu vystrčil ruku nejprve Zerach. Pak ji ovšem znovu stáhl zpět a jako první se narodil Perez.

Dostáváme se k mému druhému tématu. Po oněch pikantních příbězích se chceme nyní věnovat rodovým otázkám. Příběhy praotců v bibli pojednávají vždy o kmenech Izraele. Dvanáct pokolení Izraele jsou potomky dvanácti Jákobových synů, k nimž patří Juda a Josef. Později jim připadnou celé krajiny v Izraeli: Tak pokolení

Juda např. obývá Jih země, a kmeny Zabulón a Izachar Severní území. Příběhy praotců tak vyprávějí mezi jiným i o tom, proč některé kmeny žijí na určitých místech a proč třeba táhnou jinam. Pokud jsme na počátku příběhu četli, že „Juda táhl od svých bratří k edulámskému muži“, pak to také vysvětluje, proč kmen Judy opustil své určené území a táhl dál na Západ. To, že Er a Ónan umřeli, znamená, že tato pokolení se zmenšila a nakonec vymřela. A pokud se Perez při porodu ukázal jako silnější než Zerach, chce to čtenáři říci, proč byl nakonec kmen Perezův větší než Zerachův. To znamená, že nemusíme vždy za všemi změnami vidět jen války, jak o nich mluví kniha Jozue. Ve skutečnosti Izraelité svou zemi nedobyli, ale postupně se v ní usazovali. Kenaánští bydleli na úrodnějších místech v údolí, Izraelité osídlili nejprve výše položenou krajinu. Byli to poloviční nomádi – pastevcí, kdežto Kenaánští pěstovali obilí. Oba národy žily vedle sebe většinou v míru. Docházelo dokonce i ke sňatkům mezi Izraelity a Kenaánci – jak o tom mluví i náš příběh. Proto je přirozené, že i někteří Izraelité uctívali Kenaánské bohy, i když to Hospodin neschvaloval. Mluvíme o 12 pokoleních Izraele a o Kenaáncích. Dovolila bych si příběh vztáhnout na naše dva národy, na Čechy a Němce, na území Čech a Saska. Po dlouhou dobu žily oba národy společně a vedle sebe v míru. Ve středověku patřila Praha ke svaté říši římské a německého národa. V Praze byla založena první německá univerzita. Celá léta žili Čechové a Němci spolu víceméně v pokoji. V 16. a 17. století však došlo ke strašným válkám mezi dvěma konfesemi. Evangeličtí Češi byli ze země vyhnáni. Mnozí našli útočiště v Sasku. A to opět nastolilo pro mnoho příštích století mír. 1939 však Hitler vpochodoval do Československa a rozpoutal 2. sv. válku. Po válce byli zase Němci vyhnáni z Čech. Nekonečné utrpení na obou stranách, které rozpoutalo Německo. Nakonec bych chtěla ještě zmínit jedno datum: 1989 opět hledalo mnoho občanů z tehdejší NDR útočiště na pražském vyslanectví. Jak pohnuté dějiny! Kolik bojů a také kolik konstruktivních a tvůrčích momentů! Dějiny našich předků samozřejmě nemůžeme vykládat podle Izraelských příběhů. Přesto nastavují zrcadlo i moderním dějinám našich národů: Ukazuje, že historie je plná údobí rozvoje i úpadku. A především nám ukazují, že nikdo není bez viny. Ukazují také, že společné konflikty musíme řešit společně a hledat nové východisko. S Boží pomocí dochází k tomu, co vyslovil Josef svým bratřím: „Však netrapte se teď a nevyčítejte si, že jste mě sem prodali, neboť mě před vámi vyslal Bůh pro zachování života.“ Jak se bude vyvíjet příběh obou našich národů? Mnoho naděje vkládáme do sjednocené Evropy. Jenže právě ve Střední a Východní Evropě mnoho lidí ztratilo s Evropou trpělivost. Necítí se bráni vážně a po čtvrt století přibližování znovu sázejí na samostatnou státnost. Podaří se nám tedy vůbec to, abychom si jeden druhého vážili a společně usilovali o mír a blaho? Uchráníme společně přírodu? Zabráníme oteplování planety? Milé sestry a bratři, doposud jsem se věnovala sexuální a rodové části příběhu. Poslední pasáž mého kázání však patří hlavní osobě: Tamar.

Jaká to žena! Chytře přetváří prostor, který jí byl vyměřen. Nepřijímá pasivně svůj osud. Rovněž ovšem nepoužívá násilí, které by jí vedlo k prohře. Tamar je srdečná a odvážná žena. Nenechá se zastrašit Judou jako hlavou rodiny. Je aktivní. Využívá to jediné, co má: svůj rozum a své tělo. Používá lest, a přivádí Judu k přiznání jeho chyby. „**Ona je spravedlivá, já ne.**“ V tomto přiznání se nám i Juda jako zbabělý a ustrašený muž najednou stává určitým příkladem.

Milé sestry a bratři, znáte takovou Tamar či Tamaru? Možná je toto jméno v Čechách častější než u nás. Já žádnou ženu či dívku toho jména neznám. Zním mnoho dívek, Rebeku, Leu, Ráchel. Proč ne Tamar? Jméno znamená „Palmový strom“ a symbolizuje odvahu a krásu.

Nový zákon to pochopil lépe. V rodokmenu Ježíše se v 1. kap. Matoušova evangelia vyskytují vedle řady mužů a praotců Ježíšových také čtyři ženy. První z nich je Tamar. Další pak Rachab, Rút a žena Uriáše, tedy Batšeba. Sára, Rebeka a Ráchel nejsou jmenovány. Proč jsou v seznamu ty první čtyři ženy? Protože byly cizoložné? Ale ani to nesejde na všechny stejně. Všechny však nepocházejí z národa Izraelitů. Jsou cizinky. Bohu nepřišlo nevhodné si zvolit pro svého Syna jako rodové matky cizinky. Jsou dokonce uvedeny jménem. Nakonec je sám Ježíš Spasitelem pohanů. Tak nás Bůh učí, že my všichni jsme sestrami a bratry.

Tamar je první pramáti Ježíše. Její zápas proti pokrytectví a samospravedlnosti pokračuje v Ježíšově životě. „Kdo je z vás bez hříchu, hod' první kamenem“, říká mužům, kteří chtěli kamenovat cizoložnou ženu. Tamar nám ukazuje, že i zdánlivě bezmocný člověk může něco dosáhnout. Tamar nám dodává odvahu. Nejen, ale především nám ženám.

A tak pokoj Boží, který převyšuje veškerý lidský rozum, at zachová naše srdce i mysl v Kristu Ježíši, našem Pánu Amen.

Gn 38 Salvátor 15.9.19 Carola Ancot

Pozdrav

Píseň 251,1

In: Jak dobré je vzdávat Hospodinu chválu, tvému jménu, Nejvyšší, pět žalmy, hlásat zrání tvoje milosrdenství a v noci tvou věrnost... Spravedlivý roste jako palma, rozrůstá se jako libanónský cedr. Ti, kdo v domě Hospodinově jsou zasazeni, kdo rostou v nádvořích našeho Boha, ještě v šedinách ponesou plody, zůstanou statní a svěží, aby hlásali, že Hospodin je přímý, skála má, a podlosti v něm není! (Ž 92,2n.13n)

Píseň 384 (*prosba nebýt planý, ale přímý jako palma...*)

Modlitba

Pozvání tvých svědků nás vyzývá nežít naplano, Pane, zbytečně, naprázdno, přizpůsobivě, bezmyšlenkovitě. Nabízíš k tomu jako zdroj své příběhy, společenství tvého lidu. Tady smíme čerpat inspiraci k životu pravdivému, ohleduplnému, k životu, který odráží tvé milosrdenství, tvou svobodomyšlnost i pravdivost. Tady máme možnost navazovat vztahy, kterou jsou něčím víc než jen sledováním vlastního prospěchu. Tady se nám otevírá výhled k mesiášskému království, jehož sláva dává smysl naší časnosti. A i když tím vším někdy jakoby pohrdáme, k tvému pozvání se otáčíme zády a vydáváme se životem především podle svého – ty přece o nás stojíš, přijímáš nás, otvíráš nové šance. Tohle dnes chceme z příběhu tvých svědků uslyšet a přijmout s tím i inspiraci a naději. Daruj nám to pro svého milého Syna. Amen.

Čtení Gn 38,11-18.24-26

Píseň 420

2. čtení Mt 1,1-3

Kázání

Píseň 697

Ohlášky

Přímluvy

Za ty kdo zápasí o spravedlnost – o lásku – o nové životní šance. Nám dávej sílu k zápasům i vynalézavosti – když se ocitneme ve svízelné životní situaci. *Kyrie eleison*

Za lidi osamělé – odstrkované – na okraji společnosti – za ty, jichž si většina neváží nebo my sami nepovažujeme za perspektivní. *Kyrie eleison*

Za sbory Praha a Drážďany – za pokračování a prohlubování přátelství – za inspiraci k překonávání hranic. Dávej nám poznat, jak a v čem být sůl země. *Kyrie eleison*

Za pokoj pro naše země – Evropu – svět – i celé stvoření. Dávej sílu přiznávat chyby a omyly i provinění – a společně s druhými se vydávat cestami spravedlnosti a pokoje. Dávej nám k tomu odvahu i vynalézavost, jakou měla biblická Tamar. *Kyrie eleison*

Otče náš

Poslání Žd 4,14-16

Požehnání Ř 15,13.33

Bůh naděje nechť vás naplní veškerou radostí a pokojem ve víře, aby se rozhojnila vaše naděje mocí Ducha svatého. Bůh pokoje buď se všemi vámi. Amen.

Píseň 421,1-4